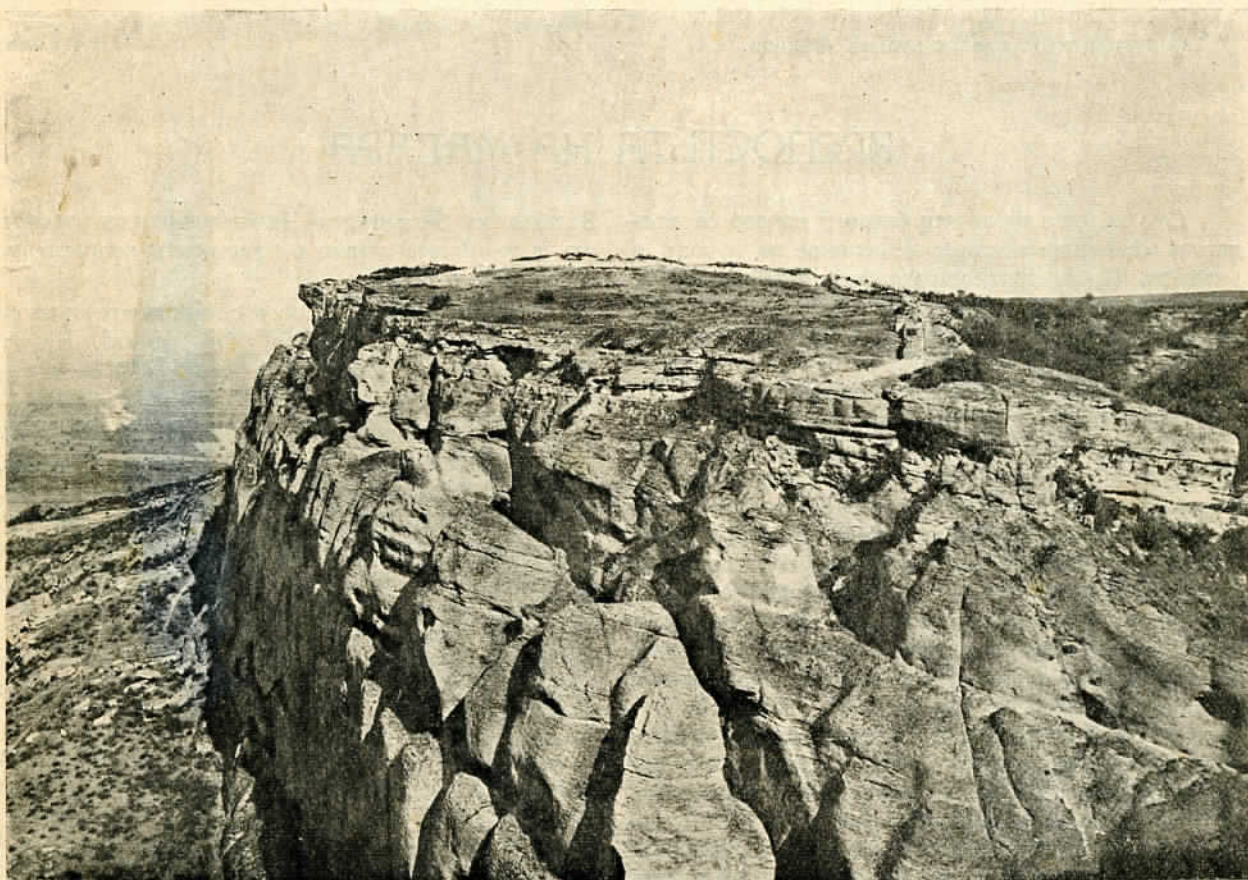

БЛАГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XX.

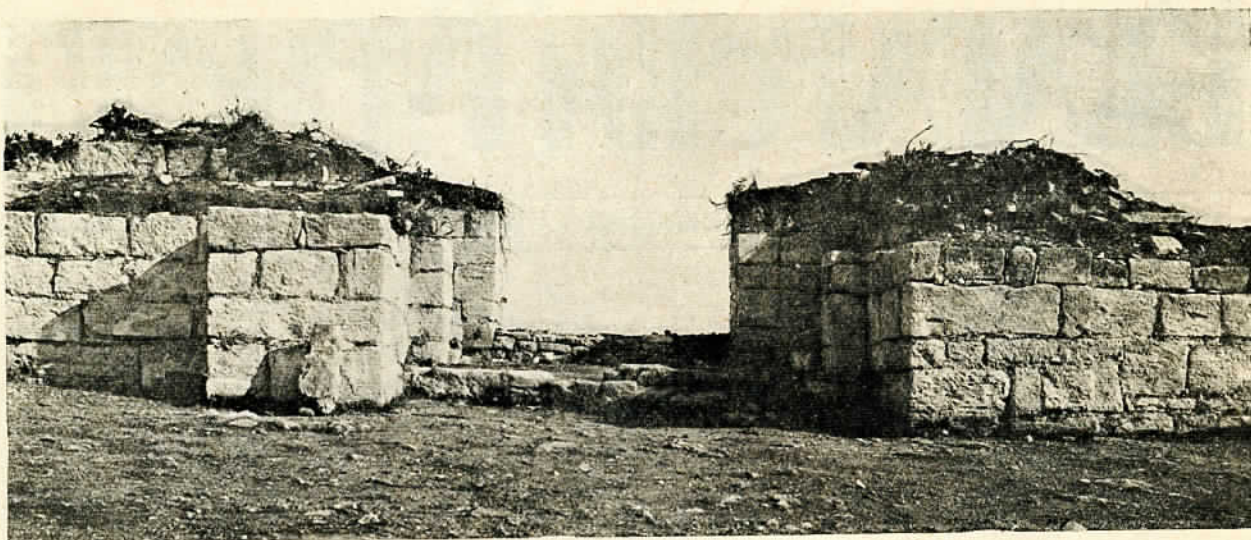
Декемврий — 1928.

Книга 10.

фот. Г. Трайчевъ

КРЕПОСТЪТА НА МАДАРА

Главната врата на крепостта въ Мадара

фот. Г. Трайчевъ

КРЕПОСТЪТА НА МАДАРА

Отъ недрата на земята бавно и наново се въздигатъ нѣкогашнитѣ стени-защитници на народъ и държава. Следъ петдесетгодишенъ свободенъ животъ, следъ хиляда години отъ славната за българската история епоха, следъ 1250 год. отъ създаването на Българската държава, високо надъ скалитѣ на Мадара се възправятъ и заставатъ гордо пакъ величавитѣ стени на мощна нѣкога крепостъ.

Изкачите ли се сутринъ по стрѣмнитѣ стѣпала на пжтеката, изрѣзана въ скалитѣ, вие веднага ще зърнете въ дѣсно дълги бѣли стени. Ще минете по прокарания презъ шубрацитѣ просѣкъ, ще потънете за мигъ въ една вдлъбнатина, образувана отъ взетитѣ за крепостта камъни и веднага ще се изправите предъ силно заостренитѣ ржбове на две петожълни кули. Това сж главнитѣ кули на крепостта. Тѣ пазятъ централната порта, която е извеждала на северъ, къмъ Плиска. Престѣпвате изградения покъсенъ прагъ и веднага влизате въ малъкъ, заграденъ съ мощни зидове дворъ. Първата, главната врата, широка 3 метра, се е издигала и спускала съ дебели синджири. Дълбокитѣ жлебове още стоятъ по грамаднитѣ дѣлани камъни. Втората, вътрешната врата, състояща се отъ две крила, се е затваряла въ страни, а дветѣ малки вратички въ страни сж се притискали отъ дебели дървени греди.

Влѣзете ли вътре, веднага предъ васъ ще се открие широкъ дворъ, веднага предъ васъ ще се изправи и източната крепостна стена, дълга повече отъ 150 метра.

Вие нѣма какво да бързате. Тукъ свободно се диша, постоянниятъ вѣтъръ носи прохлада, а погледътъ си почива и се губи далечъ на дължъ и ширъ. И Преславскиятъ проходъ съ синитѣ силуети на

Върбишкия балканъ, и Чалжавашкиятъ проходъ, отъ дето нѣкога главно е пристигалъ неприятелътъ, се виждатъ оттукъ.

Отбивате се въ дѣсно и се наклоняте къмъ скалата, надвесила се стрѣмно къмъ полето. Въ тази частъ не е имало стена, не е имало нужда. На човѣкъ му се завива свѣтъ, само като погледне надолу.

Отъ изрѣзаната като въ полукръгъ скала веднага се издига крепостната стена, широка тукъ до 3·50 м. Напорътъ отъ тази страна е билъ винаги най-силенъ, крепостта отъ тукъ е била най-много застрашена, затова и стената трѣбвало да бжде яка. И стената наистина е яка и здраво построена. И сега съ мжка се отмѣстватъ едритѣ камъни, а камо ли тогава, подъ ударитѣ на копия, отровни стрѣли, бойни топки и кипящо врѣло масло. И сега сж останали широки стѣпала, които сж водили горе, по збберитѣ на стената.

Връщаме се пакъ по стеницѣ, минаваме главната порта и презъ широкъ отворъ навлизаме въ обширно помѣщение. Тукъ трѣбва да сж обитавали защитницитѣ. Плѣтно прилепнало до източната кула, отъ това помѣщение не сж останали много следи. Едва му се познаватъ основнитѣ камъни, захванали се здраво още по скалитѣ. Борбата трѣбва да е била тукъ нѣкога голѣма, защото всичко тукъ е пепель. Всичко тукъ е било унищожено съ огънь.

Вървимъ все на изтокъ и предъ насъ се изпречватъ нови стѣпала. Носени отъ три силно издадени напредъ контра-форси, хванати отгоре съ сводъ отъ тухли, тѣзи стѣпала сж отивали горе на стената. Както казахъ вече, тази частъ на крепостта е укрепена здраво на всѣка крачка. Уязвимостта отъ тази

страна е накарала защитниците да изградят въ североизточния жгъл още една грамадна право-жгълна кула, която е пазела стената към запад и юг.

Отправимъ ли се на юг, източната стена на крепостта ще ни заведе пакъ до надвесената въ пропастьта скала. Стрѣмниятъ долъ отъ изтокъ е бранилъ тази стена и затова тя тукъ е само 2 метра широка. И на тази страна се крепятъ още стѣпалата, и на тази страна е имало малки вратички, нѣкои запушени още при самото имъ съграждане.

Поглеждаме съ страхъ долу въ пещерата, дето шумно се пѣни буйния карстовъ потокъ, и бавно се връщаме наново къмъ главната врата. Тукъ тамъ стърчатъ още останки отъ вътрешни помѣщения. Тѣ сж градени по-слабо и по-лесно сж били унищожени. Много е разрушено, но все пакъ още много ни е останало. Стенитѣ на крепостта достигатъ и досега нѣкжде до 3 метра височина. Отъ разрушението ни сж останали и следитѣ на късна християнска черквица, намѣрила убѣжище въ срѣдновѣковieto въ якитѣ още стени.

Вѣковетѣ доскоро сж ни пазили почти изцѣло крепостта, кулитѣ до преди 50 години сж се издигали още гордо надъ скалитѣ и сж се мѣрили съ самитѣ орли. Българинъ не е смѣялъ да назърне тукъ. Но почнала да се строи Каспичанската линия, дошло освобождението и камѣнитѣ отъ крепостта полетѣли надолу, докато скоро всичко било разрушено и обраснало съ гора. Така пакъ земята се загрижила, приютила нѣщо въ пазвитѣ си, за да го предаде и повърне на поколенията.

Пречистена, заздравена, старата крепостъ на Мадара, въ която се е крилъ, може би, и самъ царъ Симеонъ, наново се издига гордо надъ скалитѣ. Каточе виждате да се вѣятъ наново въ дълбоко издълбанитѣ дупки по канарата победни знамена, каточе виждате още тежката броня на воинъ-стражъ застаналъ безмѣлвно на кулата и вперилъ очи къмъ планината.

Ив. Велковъ

ИЗЪ СКАЛИТѢ ПРИ МАДАРА

Разкопкитѣ подъ Мадарскитѣ скали, разкриха останкитѣ на нѣколко последователни култури, загивали и натрупвали се една върху друга въ продължение на много вѣкове. Близко до извора, дълбоко въ земята се откриха първитѣ следи на човѣка. живѣлъ въ тѣзи краища около 6000 до 7000 год. преди Христа; тукъ се намѣриха и следитѣ на човѣка, прекаралъ тежки дни презъ цѣлата новокаменна и бронзова епохи; откриха се предмети, отъ които се вижда, че непрестанно *до римското завоевание, човѣкътъ не е напускалъ нито единъ моментъ изворътъ и скалитѣ около Мадара.*

Долу до селото, отъ никого неподозирани, се разкриха основитѣ на голѣма римска вила отъ III—IV в. сл. Хр. Навсѣкжде подъ скалитѣ се намѣриха останки отъ градежи и постройки на първото и второто български царства — дворецътъ е почти разрушенъ, банята сравнително по-добре е запазена, капището е цѣло, а основитѣ на нѣколкото черквици и голѣмитѣ гробища отъ 12—15 в. говорятъ за сѣществуването на значително селище преди идването на турцитѣ. Горѣ на платото изъ подъ непроходимитѣ шубраци отъ невидено сякашъ изникнаха останкитѣ на ненадмината по грандиозностъ единствената известна до сега българска крепостъ отъ 8—9 вѣкъ.

Конникътъ — образътъ на великия ханъ Крумъ, отдавна е известенъ на всички; пещерата на нимфитѣ е позната, а правожгълнитѣ малки вдлъбнатинки при основитѣ на скалитѣ — знайно е, че сж служили за постройки презъ 12—15 в. Горѣ едвамъ достѣпнитѣ правожгълни голѣми дупки въ скалитѣ

будятъ любопитството на всѣки посетителъ, но какво е било тѣхното предназначение, засега никакъвъ положителенъ отговоръ не може да се даде. Едни смѣтатъ, че това сж гробници отъ бронзовата епоха, други приематъ, че тѣзи дупки сж служили за гробове на стари български кавхани и таркани, а трети предполагатъ, че тукъ сж се подвизавали нѣкои отъ водителитѣ на богомилството.

Но тѣзи скали криятъ и други тайни, които никой не подозира и малцина биха могли да ги видятъ при всичкото си най-голѣмо желание. Нуждни сж само 2—3 часа, една сигурна лампа и голѣма опитностъ за катерене по най-непристѣпнитѣ скали и опасни пропасти, иначе едно само подхлъзване и всичко е свършено.

Следъ като се премине дървеното мостче по лжеката, която води горѣ за платото, се възвива на дѣсно по една стрѣмна скала съ едвамъ личащи следи отъ вдлъбнатинки за стѣпки и се стига до една пещера съ отворъ обѣрнатъ къмъ близкото капище и право къмъ старата Плиска. Отъ дветѣ страни на скалата, близо до отвора и отъ дѣсно на отвора сж издълбани подобно на онѣзи загадъчни знаци, *каквито се срѣщатъ само върху каменнитѣ блокове отъ постройкитѣ при Плиска, както и върху камѣни, тухли, керемиди и мазилка отъ старитѣ български постройки подъ скалитѣ. Разликата е само въ това, че докато въ всичкитѣ постройки знацитѣ сж единични, то предъ пещерата вече тѣзи знаци съставятъ може би нѣкакви надписи, които ще разкриятъ по всѣка вѣроятностъ нѣкога нѣкаква тайна.*

Навжтре е тъмно и опасно. Слиза се около 1 и половина метра въ една тѣснина, която не следъ много се разширява. Тукъ се върви навжтре и надолу и се стига до единъ жгълъ, кждето въ най-низко разположената тѣснина се виждатъ отъ дветѣ страни, успоредни и симетрични малки правоъгълни вдлъбнатини, които отиватъ надолу, но *тукъ скалата отъ горе и отъ дветѣ страни е разбита съ цель да се затрупа скривалището, което е дълбоко нейде въ пропастьта*. Въ тази пещера е ровено не единъ пжтъ отъ нманяритѣ, обаче нужно е много работа и усилия за да се извадятъ нахвърленитѣ и натрупани камъни.

Отъ тази тѣснина се поема нагоре по още по-отвѣсни скали и бездѣлни пукнатини за въ друга една пещера, чийто входъ е задрѣстенъ още отначало съ нахвърляни отгоре грамадни каменни блокове.

Излиза се на пжтеката „Очички“ и следъ като се премине една напрѣчна на пжтеката скала, въ лѣсно се слиза въ едно стрѣмно разширение, което преминава въ скалисто подземие. Тукъ се разтвара обширна продълговата пещера — тунелъ, чийто подъ е мжно проходимъ отъ натрупания прилепски торъ. Следъ 40 метра тунелътъ преминава въ свѣтла цепнатина запълнена отчасти съ каменни блокове нахвърлени отгоре, а малко по-напредъ и низко въ началото на нова и плитка пещера се вижда горния край на голѣма ниша, въ която има сжщо подобни вдлъбнатинки, и *малко по-горе следи отъ знаци, каквито се намиратъ при първата пещера*. И тукъ сж натрупани и нахвърлени много каменни блокове, които сж разравяни много пжти отъ иманяритѣ, за да търсятъ богатствата и златнитѣ съкровища на *царя изобразенъ долу на скалата*.

Народното предание разправя, че богатствата сж безсмѣтни и се намиратъ въ една пещера южно отъ конника, но за да се намѣри пещерата, трѣбвало да се намѣри наблизо единъ камъкъ, отгоре съ изобразенъ кръстъ, на който едното рамо

сочело направо въ пещерата. Интересно е да се изтъкне, че тази пещера се намира точно на изтокъ отъ конника.

По пжтеката „Очички“ се отива къмъ една грамадна цепнатина, презъ която нѣкога пазителитѣ и обсаденитѣ въ крепостъта на платото сж слизали да взиматъ вода отъ извора. И до днешни дни личатъ още много добре вдлъбнатинитѣ отъ дървенитѣ стълби въ скалитѣ отъ дветѣ страни на цепнатината. Особено добре личатъ тамъ кждето мжно се слиза, или слизането е невъзможно безъ вжже. Отначало въ цепнатената се слиза много трудно. върви се почти по равенъ пжтъ, изъ който тукъ-таме има голѣми каменни блокове, и на нѣкои мѣста по стенитѣ се срѣщатъ познатитѣ вече знакове. Преди да се стигне долу при извора пжтеката свършва съ една висока до 15 м. скала, *кждето много добре личатъ вдлъбнатинитѣ отъ нѣкогашнитѣ дървени стълби*.

Отъ това мѣсто, кждето се отдѣля пжтеката за въ голѣмата цепнатина, въ лѣсно, друга едвамъ достъпна пжтечка завива надъ една по-страшна пропасть и покрай една скала отива къмъ две огромни канари. Въ лѣво канарета така е издълбана въ горния си край и припокрита следъ това съ единъ грамаденъ камененъ блокъ, че образува нѣщо подобно на кжща.

„Тука е престолътъ“ кждето нѣкога сж заседавали шестимата, които скрити и отъ боговетѣ сж решавали, може би, сждбинитѣ на своя народъ и земя. Изкачватъ се деветъ много добре издълбани въ скалата стѣпала и се стига до 6 удобни и хубаво издѣлани седла, закрити отъ вѣтрове, дъждъ и даже отъ слънцето.

Пжтеката води стрѣмно надолу и презъ единъ широкъ прорѣзъ се слиза за голѣмитѣ правоъгълни вдлъбнатини, за чието предназначение ще се спори още много години.

В. Миковъ

ГИМНАСТИКА И ТУРИЗЪМЪ

отъ Албинъ Рьоселъ

Знаемъ днесъ, че старитѣ египтяни сж имали винаги присърце гимнастиката; известно ни е сжщо на каква висота стои физическото възпитание при древнитѣ гърци, които сж му давали предимство дори предъ духовното възпитание, а отъ Римъ, наследилъ и продължилъ въ всѣко отношение културнитѣ традиции на Елада, ни е завещана цѣлната мисль, която стои написана на знамето на всѣка спортна организация — здравъ духъ въ здраво тѣло. Така е било въ древността. Обаче заедно съ разпространението на християнството въ следнитѣ вѣкове замира и

спорта, тъй като споредъ учението на черквата всичко тѣлесно е грѣшно и едвамъ въ ново време отъ вѣка на просвѣщението, а особено по времето на наполеоновитѣ войни се заговаря пакъ за физическото възпитание. Битката при Йена стресна унизената Германия и не е случайность какво йенскиятъ педагогъ Янъ — Фатеръ Янъ — бащата на гимнастиката, турна основитѣ на новото възпитание на германската младежъ. Въ кратко време въ цѣла Германия възникватъ гимнастически дружества — турнферайне — и самиятъ Янъ е възвеличенъ като баща на Германия.

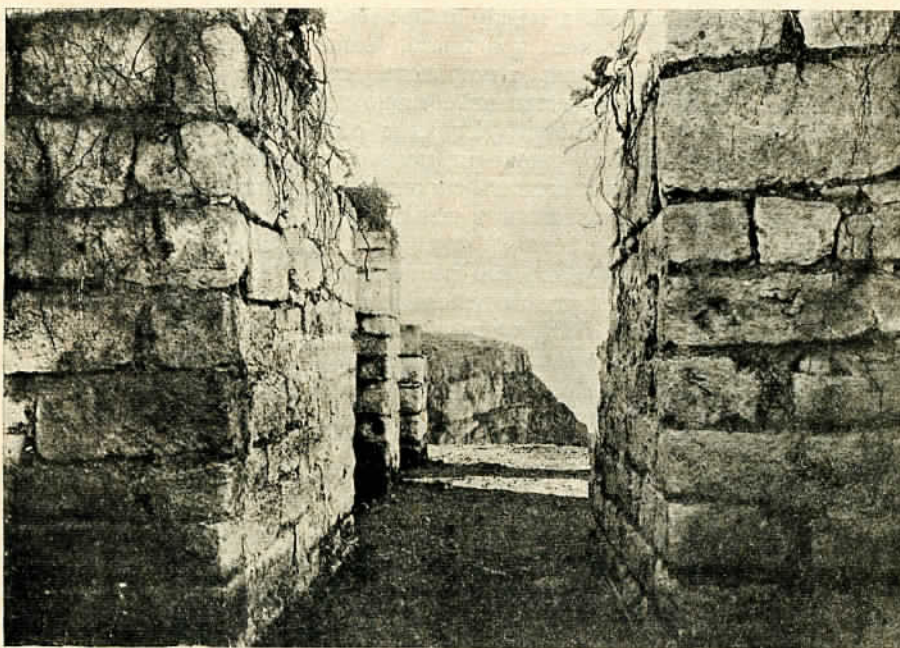
Ето какъ говори новиятъ историкъ Гизе за него: Заслугата на Янъ лежи въ това, че той преди всичко самъ бѣше се предалъ на спортъ, второ вършѣше това съ въодушевление и трето събуди въ широкитѣ народни маси интереса къмъ гимнастиката. А днесъ въ най-свободнитѣ германски учебни заведения — университети и политехники, гимнастическитѣ упражнения сж задължителни за всички студенти безъ разлика на полъ

Въ основата на съвременната германска гимнастика, обаче, съобразно съ ролята която ѝ е предоставена като възпитателенъ елементъ за така широка и хетерогенна народна маса, лежатъ нови принципи, които я отличаватъ съществено отъ старата школа. Днешниятъ гимнастикъ избѣгва крайнитѣ напрежения на силата, той не употребява уреди, нито стена отъ стълби. Свиване на отдѣлнитѣ части на тѣлото до границата на възможното, напрежение на мускулитѣ, опъване на стави и връзки — всичко това той постига днесъ чрезъ закръглено, ритмично движение.

Съвременната гимнастика изхожда отъ следнитѣ съображения: спуснатата надолу ржка се свива въ ставата на софалката, като се напрѣга мускулната група, намираща се на предната страна на ржката до лакета. А тя се протѣга, като се опъва мускулната група на задната страна на ржката. Това обаче може да бжде постигнато много по-просто по следния начинъ: когато ржката е свита както въ първия случай, мускулната група, която поддържа обтегането, не се напрѣга, а се върши точно обратното: мускулитѣ поддържащи свиването биватъ отпуснати и долната частъ на ржката пада надолу. Явно е че този начинъ е по-икономически.

Всѣко мускулно напрежение става въ връзка или по право е следствие на известно нервно дразнене; така че при мускулното движение се изразходва както мускулна, така също и нервна енергия. Следствие на това трѣбва да се иматъ предъ видъ винаги следнитѣ положения: 1. Всѣко напрежение трѣбва да бжде толкова силно, колкото именно е необходимо за опредѣлената целъ. 2. Напрежението не трѣбва да трае повече отколкото е нужно и 3. то трѣбва да бжде последвано отъ едно обратно нему действие — отпускане или освобождение.

Ако следъ едно напрежение не следва обратното му освобождение, то се получава остатъкъ енергия. Продължителна редица отъ така неосвободена енергия води къмъ втвърдяване на съответнитѣ мускули, а въ краенъ случай и до парализация. Продължителни, бързи отлитания, на ски (при хоккей) причиняватъ атрофия на бедрената мускулатура. Така и опитнитѣ изкачвачи даже срещатъ затруднения, когато тѣ следъ ревностни занимания съ ски презъ пролѣтѣта приематъ първитѣ изкачвания на скали. Краката ставатъ въ такива случаи непослушни и често може да се появи опасната умора при изкачването, все като последица на подобно втвърдяване на бедрозната мускулатура. Също така и при из-

Мадара. Крепостна кула

фот. Г. Трайчевъ

качвачи, които не сж скиори, може да се появи подобно стегане на мускулитѣ въ прасцитѣ, при продължително стоене върху малки стѣпки. Въ такъвъ случай ако не е възможно да се вземе непринудена, свободна стойка съ помощта на предното стѣпало, то препоръча се отвреме на време раздвижване на ставитѣ въ тая областъ.

Мускули, които сж въ силно напрегнато състояние или дори втвърдени, се отпускатъ чрезъ раздвижване на съответнитѣ имъ членове. Когато напимѣръ движимъ крака достатъчно дълго и правилно, то ще почувствуваме, какъ мускулитѣ по коститѣ се освобождаватъ и като че ли отвързватъ.

Ако нѣкой се е изкачвалъ цѣлъ денъ въ стрѣмни мѣста и вечерта трѣбва да мине по леко спускащъ се пѣтъ, кждето краката трѣбва да се движатъ въ по-дълга крачка, то той чувства едно

успокоително чувство да преминава през цѣлото му тѣло: освобождението мускулитѣ на краката му води до освобождение или отпочивка на нервитѣ и следъ това до отпочивка на духа.

Отпочивката е необходимостъ за здравето. Най-пълната отмора ни дава сънътъ. Ние се уморяваме предостатъчно както въ всѣкидневната работа така и при спорта, отъ какъвто видъ и да е той. Целта на гимнастичната работа е да ни научи на отпочивката и да ни я приведе чрезъ упражнения. Само онзи може да си отпочине най-бързо следъ известна умора, който най-добре разбира какъ най-лесно ще се достигне противодействието — отмората. Културниятъ човѣкъ сега тепърва ще учи начинитѣ, които за селянинътъ, или природнитѣ народи е още вроденостъ.

Въ постоянната промѣна между напрежение и освобождение лежи именно причината, защо продължителнитѣ упражнения изморяватъ съвсемъ слабо. Планинското изкачване е сжщо такава продължително упражнение. Изглажда обаче, какво за новитѣ туристи планинци, незнаейки тази истина, всѣки излетъ е станалъ синонимъ на верига отъ върховни напрежения и изразходвания на сила.

Който обаче търси рекордни постижения, често изгубва способността за продължителнитѣ. Така ние виждаме голѣмъ процентъ отъ тѣзи хора да спиратъ въ високата планина напр. при височина 3300 м., когато сжщитѣ тѣ при височина 2200 м. сж дали отлични резултати. Така напримѣръ често съветваното свободно издигане на паралелката е не само безцелно за планинския изкачвачъ, а дори напротивъ вредно. Това съмъ посочилъ азъ въ моя учебникъ за планинскитѣ спортисти (Sportlichen Bergsteigen). На всѣки случай подиръ подобно гимнастическо упражнение трѣбва да се потърси основна отмора.

По-голѣмо напрежение е възможно тогава, когато се е обърнало достатъчно внимание на минималното напрежение. Действието на напрежението е толкова по-голѣмо, колкото по-голѣма е разликата между дветѣ страни т. е. напрежението и освобождението. За да бжде увеличено действието трѣбва следователно да се увеличи напрежението и съответно съ това да се даде правиленъ развой и приложение на освобождението.

Когато настилачитѣ отъпкватъ пѣсъка, тѣ се ограничаватъ само съ това да издигатъ нагоре, а следъ това свободно да пускатъ тѣпкалото безъ да упражняватъ нова сила за натискъ. Раницата се привързва къмъ трупа, а не къмъ ржцетѣ.

Боксйорътъ Демпсей пише въ своитѣ мемоари, че той предъ всѣки рѣшителенъ ударъ отслабва мускулитѣ на цѣлото си тѣло. „Макаръ и да звучи това парадоксално, прибавя той, но така е. На мене, свѣтовния майсторъ, ще повѣрвате“. Така сжщо и животнитѣ се отслабватъ предъ всѣки скокъ. Възкачвачитѣ работятъ предимствено съ краката, движенията на ржцетѣ служатъ

само да поддържатъ равновесието. Само когато краката по известни причини не могатъ да постигнатъ достатъчното действие, идва помощта на ржцетѣ и то вече по-сила.

Когато освободимъ отъ напрежението единъ отвесно държанъ членъ, то той почва да се люлѣе. Ако ние при започване на люлението му придадемъ малъкъ само тласъкъ по направление на това люлѣние, появява се ритмично движение. Така следователно всѣко ритмично движение се предхожда отъ едно кратко но силно напрежение, вследствие на което членътъ освободенъ отъ това последното се движи въ въздуха, докато движението отъ само себе си спре. И тукъ ние виждаме прочее закона за напрежението и освобождението. Известни сж предимствата на ритмичното движение при възкачване на стълби, — горната част на тѣлото цѣла е въ движение, сжщо така и при равномѣрно удряне. Безъ всѣка тренировка, само слѣдъ всѣкидневни упражнения въ ритмични движения, преодолѣхъ азъ преди две години на единъ дѣхъ 500 стѣпки, безъ да почувствувамъ следъ това умора въ ржцетѣ. Когато си движимъ правилно раменетѣ и заедно съ тѣхъ и свободно висящи на тѣхъ ржцетѣ, въ отвесна равнина около една точка намиращи се на срѣдата помежду имъ, то обръщането на раменетѣ се предава подобно на бурма презъ цѣлото тѣло дори до стѣпалата. Това ритмично движение, наречено обрътателно или витлообразно съставлява основата на съвременното скиорство.

Ако ние, стоейки на единъ кракъ, простнемъ силно предъ насъ известенъ членъ, то за да не паднемъ, ние трѣбва да направимъ съ другъ срещуположенъ нему членъ движение противоположно на първото или пѣкъ да премѣстимъ центъра на тежестъта, който се намира въ областта на таза. Когато човѣкъ върви на улицата той си маха ржцетѣ въ ритмено движение; планинскитѣ изкачвачъ, който носи въ ржце пикелъ се балансира въ хълбоцитѣ. Тежката раница трѣбва да се носи надъ равновесната точка, иначе човѣкъ бива принуденъ при всѣка крачка да движи горната част на тѣлото си напредъ и назадъ. Само онзи може да се движи съ ски или да се възкачва въ изисканъ, стилиенъ начинъ, т. е. съ най-малка употреба на сили, който разбира, какъ може при движението правилно да обхожда и подкрепя центъра на тежестъта при всѣко положение.

Отъ тазовитѣ кости изхождатъ всички най-силни мускули на човѣшкото тѣло; мускулитѣ, които движатъ горната част на ржката, достигатъ до таза, а сжщо така и мускулитѣ, които движатъ бедрата, лежатъ на хълбоцитѣ. Движението обаче на тѣзи части, ржцѣтѣ и бедрата, е за насъ вече занемарено, ние работимъ съ ржката-дланъ и отъ лакъта надолу, ние движимъ крака отъ коленото надолу, вмѣсто съ горнята частъ отъ крайницитѣ. Така че точно силата на най-деятелнитѣ мускули е притѣпена въ съвре-

менния културен човѣкъ. Това ние забелезваме при първият излетъ на ски презъ зимата, когато почувстваме болка въ грѣднитъ мускули вследствие на непривикнатото движение на ржката въ горната ѝ частъ. Движението трѣбва да става не толкова чрезъ ржнитъ мускули, но съ тѣзи отъ трупа или съ други думи на първо мѣсто чрезъ горната частъ на ржката, а не долната.

Работата на всички мускули заедно произвежда удивително действие, както напр. при хвърляне дискъ. Малкитъ деца работятъ съ цѣлото си тѣло и съ центъра на тежестта, и затова сж мжно надвиваеми. Сжщо така работятъ и изкачачитъ съ всичкитъ мускули на тѣлото, когато работата е сериозна.

Нѣкжде на равнината по продължение на шосето стои цѣла редица тополи. Есенниятъ вѣтръ завива надъ земята. Той огъва дърветата до известна точка, кждето неговата сила бива унищожена отъ силата на еластичетата при дърветата. И щомъ като натискътъ на вѣтра малко намали, то дърветата бързо се връщатъ къмъ първото положение. Натискътъ се повтаря, обаче никое отъ движенията, не е равно по сила съ предидущитъ, по сила, размѣръ и траежъ. Така е сжщо и съ бурното море, никоя вълна не е равна на своитъ предшественици.

Времениятъ преходъ на правилно следващи едно следъ друго движения наричаме ритъмъ. Както се вижда отъ горенаведенихъ два примѣра, ритъма е нѣщо физикално. Обаче и нашето дишане става въ ритъмъ, сжщо и нашиятъ вървежъ, нашиятъ говоръ течс ритмично. Изобщо всѣка жизнена проява се извършва въ ритъмъ. И така следователно ритъмътъ е нѣщо физиологично. Когато Щалкъ ни дирижира марша „Затъмнението на боговетъ“ ние чувствуваме единъ съвършенъ ритъмъ. Въ този последниятъ случай ритъмътъ е нѣщо душевно, психично.

Ритъмътъ е неповторимъ. Ако ние възкачваме единъ хълмъ и после повторимъ това при абсолютно сжщитъ условия, то все пакъ ние не ще можемъ да го извършимъ въ сжщия ритъмъ. Ако единъ диригентъ се опита да изнесе известна композиция въ сжщия ритъмъ едно следъ друго, то той никога не ще успѣе да постигне веднѣжъ даденото, и въ най-добъръ случай ще постигне нѣщо подобно на нея макаръ и да спази въ точностъ външната форма. Защото ритъмътъ се чувства и преживѣва при всѣко ново изнасяне новъ и различенъ. Метрономътъ раздѣля времето на съвършенно равни части, той създава такта, обаче тактътъ е противоположностъ на ритъма.

Ритъма е уловимъ, когато една котка последователно напрегайки и отпускаяки своитъ чле-

нове, изкачва едно дърво. Ритъмътъ владѣе танцйорката, когато тя следвайки вътрешния творчески импулсъ чрезъ тѣлото си създава танцовата игра. Ритъмътъ сжществува и тогава, когато опитнитъ планински изкачвачи започнатъ въ ранни часове възлизането презъ моренитъ, движейки тѣлото си равномерно заедно съ всѣка крачка; или пъкъ на обѣдъ когато изкачватъ фирновия склонъ издигащъ се до върха, като свързватъ темпото на своитъ крачки съ размѣра на дишането; или когато подиръ обѣдъ чувствуйки отмѣренитъ движения на първия излетникъ по опънатото като телеграфна жица вжже, тѣ крачатъ напредъ между пукнатинитъ на глетчера.

Въ начало бѣ ритъмъ. Когато първобитнитъ племена сж извършвали нѣкоя работа, тѣ сж я вършѣли въ известенъ ритъмъ. При танци или игри, тѣ сж подражавали тѣзи ритми, като нѣкой

Подъ крепостта на Мадара

измежду тѣхъ е удрялъ съ нѣкакъвъ монотоненъ инструментъ. Така сж възникнали танца и музиката.

Хората, които сж все още далечъ отъ машината, притежаватъ този естественъ ритъмъ. Селянитъ жьнатъ въ ритъмъ, тѣ вършатъ често въ великолеппи ритми. Потомцитъ на алпийскитъ водачи приготвятъ по чуденъ начинъ несъзнателно ритма на своя вървежъ на стръмнитъ и диви пжтеки; който не се е движилъ подиръ единъ такъвъ водачъ, само той незнае какво се казва планинско изкачване. Ако напротивъ нѣкой тръгне дори до нѣкоя хижа само съ единъ неукъ водачъ, той би преживѣлъ чудо: ще избегне напредъ водачтътъ, ще се спре. Пакъ ще избегне, и пакъ се спира. Ще изгуби дѣхъ, ще изгуби и пжтя и все така: нервитъ би се скжсали отъ такъвъ пжтъ.

Чрезъ механизирането на работата вроденият естественъ ритъмъ е изчезналъ. Човѣкъ стои предъ машината и не може да каже нищо освенъ напр. да постави листа вътре и следъ като той се напечата, да го измъкне — нагледъ едно леко занимание. Обаче машината работи бърже, тя не оставя на работника време да изравни движенията си: напрежението, съ което той поставя листа, преминава веднага въ напрежението, съ което той трѣбва да го изтегли. Машината принуждава човѣка на аритметически движения, и човѣкъ става нервень.

Сжщото преживяваме и при електрическото пияно: очакваме ритъмъ, а получаваме такта. Музикални хора казватъ: „Тази музика удря на нервитѣ ми“. Навредъ въ живота ние се сблъскваме било на тактъ било на чужди ритъмъ.

Ако ние събудимъ за новъ животъ задремалия ритъмъ чрезъ цѣлесъобразни движения, то

ние не само ще дадемъ отново размѣръ на нашитѣ движения, но сжщо ще изчезне и вътрешното принуждение отъ насъ, което е причинено отъ аритметическитѣ движения. Човѣкъ би се почувствалъ тогава напълно свободень.

Ако по голѣмо число хора се занимава тѣлесно въ единъ и сжщъ ритъмъ, то ритъмътъ става единъ и общъ и нищо помежду тѣхъ не сжществува, което би ги раздѣлило. Дали тѣ се движатъ въ маршъ, или се възкачватъ по планината, дали плаватъ, играятъ гимнастика или танцуватъ: тѣ се чувстватъ като едно цѣло, неравноститѣ по съсловие и образуване, противоположнитѣ по възраст бледнеятъ и чезнатъ, а така сжщо и различията въ характеръ, — дори прелеститѣ на другия полъ не се чувстватъ.

Една нова религия възниква по този начинъ.

Отъ нѣмски: С. В.

НАШАТА ГОРДОСТЪ

Полята ни сж черни и разорани, балканитѣ — снѣжни и високи. И когато ни попитатъ за хубавото въ нашата родина, ние не говоримъ за всѣкидневния трудъ, за мжката въ полето. Вдѣхваме единъ мигъ волното ширине на приоблачнитѣ балкани и препълнени съ благоговение, говоримъ като за празникъ: — Вижте Рила, Родопитѣ, Балкана. . . Вижте красота на България и тогава бихте се почувствували въ нея . . .

Твърда стѣпка, волень духъ, търпѣние. И долу виждашъ София, прашна, и купнѣшъ да се издигнешъ надъ нея, да я забравишъ, както забравяшъ дългъ, скученъ день, въ който часоветѣ безполезно се изнизватъ, безъ да можешъ ги накара да текатъ бърже.

Всѣка крачка те приближава къмъ натрупанитѣ като нарочно камъни на Черния връхъ.

Струва ти се единъ мигъ че си извършилъ подвигъ, като си на върха. Струва ти се, че тежко бремe се е отвалило отъ плешитѣ. Сѣдашъ на земята, въздѣхвашъ, а простора, а широтата що е предъ зора за мигъ те ослѣпява. Не вѣрвашъ, че гледашъ Балкана, Рила, че Пиринъ нейде изподъ облацитѣ плахо поглежда.

Нѣкакво странно благоговение те изпълва и изведнажъ монотонно, религиозно пѣснопѣние чувашъ. Братята во Христѣ посрѣщатъ слънцето.

То бѣ високо вече надъ веригата лилави съ млѣчно бѣлъ отенѣкъ планини, ала омарата забулаваше огнения му взоръ.

Не зная какво чувствуваша вѣрващитѣ въ слън-

цето. Но тая утринна нежна слънчева милувка ми се струваше свидна, като божие откровение.

Оня, който е осѣмвалъ на връхъ планината, е чувствувалъ тая единствена, скжпа, чиста радостъ на духтъ.

Надъ бора сме, а още ни се струва, че дишаме опиващия, като старо вино, боровъ дѣхъ, още ни се струва, че ще зърнемъ сочни малини изъ тревата.

Диримъ Белмекень. диримъ да зърнемъ огромната, прелестна скала на Родопа, за да повѣрваме, че тука е могълъ да пѣе и да живѣе именно Орфей, въ тия „Славееви гори“.

Мислѣхме, че сме близу вече до Белмекенското езеро, споредъ картата. И попитахме хлапето-влахъ, що пазеше разтиренитѣ по склоноветѣ стада, близу ли бѣ езерото.

То клати отрицателно глава — нѣма езеро. Може би има гюль съ много вода. — Нѣма.

Напразно изреждахме всички български думи, означаващи езеро или вода. Помислихме го за подивѣло отъ самота и си тръгнахме.

— Ами лако нѣма ли тука? — Пита го нѣкой досетливецъ.

Детето свѣтна — Ето го хе-е тамъ!

Образа на небето се усмива подъ сѣнката на Белмекень и се синѣе срѣдъ кадияния, яснозелень вѣнецъ отъ клекъ. Спираме се, и мълчимъ, поразени. Немоощень е нашия бедень езикъ предъ образа на небето, тѣй ниско предъ очитѣ ни.

До върха е близу. Пълзимъ по голо теме, по-

крито съ трева. Пасатъ стада. Брули вѣтъръ. Купчина камъни вмѣсто пирамида.

Наоколо чисто, безъ мъгли. Костенецъ потъналъ въ свежъ боръ, Родопъ тъмно-зеленъ хубавецъ. Идѣхме при Белмекенъ не защото бѣ високъ до небето, а защото могъщата родопска верига бѣ предъ насъ; и мрачния боръ, въ гънкитѣ на който все още звучи екъ отъ неувѣхващата пѣсенъ на тжгуващъ Орфей. Орфей, шо бѣ омайвалъ и звѣроветѣ . . .

„Та седна край Тжжа, на росно ливаде, отъ дългия пжтъ да почине“ — казва Пенчо за св. Атанаса, когато се върналъ отъ небето „доволенъ и веселъ“.

И ние като светеца край Тжжа, край вирове, дълбоки и омайни — самодивски погледъ, се изкачвахме къмъ Юмрука. Изъ букакъ, кждето се крие, пѣни се и се притайва край мжхави камъни и дъховъ здравецъ Тжжа.

Ечалъ бѣ нѣкога Балканътъ отъ хайдушки пѣсни, и днесъ бѣ забравенъ, изоставенъ. Единствениятъ срѣщнатъ човѣкъ, дърваринъ, плахо ни изгледа и още по-плахо ни предупреди, че тждѣва броди разбойникъ, спира пжтниците и иска хлѣбъ.

Колкото навлизавме навътре, колкото потъвахме въ гънкитѣ на Балкана, толкова букака бѣ погжстъ и още по очарователна ставаше нежната, зеленикава полусвѣтлина, като ореолъ надъ високитѣ, прави буки. И още по-

нежнo и тжжно напѣваше Тжжа, и отпѣваше ѝ букака, сѣкашъ си спомня за славнитѣ воеводи, подирили приютъ подъ шумака и отдѣхващи, приспивани отъ ромона на рѣката.

И Тжжа като хайдутитѣ криеше дълбоко въ Балкана своята хубостъ, своята пѣсенъ.

По мръкнало бѣхме на хижа Мара Гидикъ. Запалихме огънь. Заветъ, тишина, подъ крилото на гората, въ сърцето на Балкана. И Тжжа шепне — „ни жалба, ни привѣтъ“, че тука е светиня.

Мара Гидикъ, върхътъ, ни се струваше високъ, докато се качвахме по Русалиитѣ. Но когато наближихме Юмрука и на дѣсно засия Дунава като гължбова, копринена лента, когато Розовата долина съ кржглитѣ, китни орѣхи се откри, Мариния връхъ ни се струваше подъ нозетѣ.

Възкачихме се по ниска трева. Навредъ пасатъ стада.

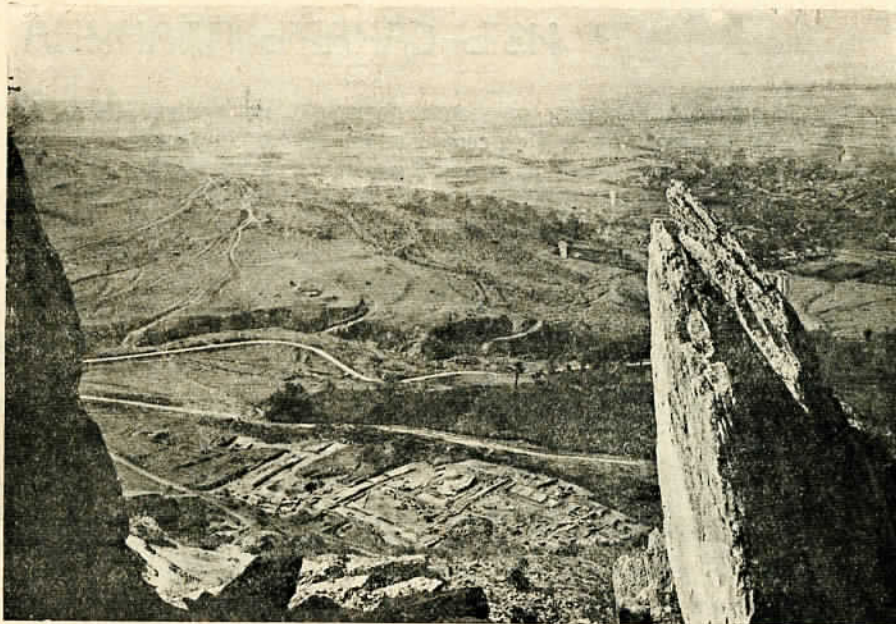
Юмрука носи името си защото прилича на свитѣ юнашки юмрукъ. Рѣзкитѣ между прѣститѣ бѣха сипеитѣ, които се връзваха въ могъщата му снага.

Две дѣсчени пирамиди надъ челото на гордия царъ на Балкана.

Отъ всички страни край него се трупатъ, притискатъ се като пилци, зърнали соколъ, другитѣ върхове. По-ниски, не тѣй величествени. Ала всичкитѣ носѣха въ гънкитѣ си легенди, пазеха спомени, и криеха разпиляни и кости и черни кърви.

Тия мощи на гордия, на волния духъ на българина, надъ които цѣвна свобода и смъртъ юнашка.

Тжжно ми бѣ и за Ботѣвъ и за Караджата.

Разкопки въ Мадара

фот. Г. Трайчевъ

Мусалла пжкъ е още крило за изгнаницитѣ. Неодавна прѣко снѣжнитѣ ѝ прѣспи се прехвърляха отвждѣ границата.

До хижата се отива на шега по хубавия пжтъ край Царска Бистрица. И тукъ винаги е пълно. Всѣки му се иска да стжпи на най-нисокія ни връхъ.

Оловено-сиви прѣстени стѣгаха мусаленскитѣ езера. Въ тѣхъ се заглеждаше само небето и облацитѣ се оглеждаха разхубавени, нови.

И при изгрѣвъ и при залѣзъ изъ разрушенитѣ канари на Мусала пълзятъ нагоре. А тамъ вѣтърътъ брули, отнася.

Къмъ Маричинитѣ езера, срещу Манчу, е позаветъ. И гледатъ Рила, разгънала гребенитѣ си на чудовище, пламтящи отъ зарята, и луспитѣ си, които се преливаха въ злато и пурпуръ.

Кървави петна по плещитѣ ѝ, че тъкмо подѣ нась бѣ Демирѣ капия, дверитѣ на Македония. Пиринѣ ги гледа, мълчи, не се чуди, свикналѣ е.

Хора, шумѣ, веселие горе. На небето имаше сжщо пирѣ. Потгнало бѣ въ злато и крѣвъ. Гребенитѣ на Рила изглеждаха още по-остри, настрѣхнали. А езерата, приличаха ми на огромни кървави капки, засъхваща крѣвъ, паднала на прашната, суха земя.

За всѣкиго пазеше по нѣщо студената хубостъ на Рила и хладния вѣтровитѣ приемѣ на Мусала. И за борцитѣ и за поклонницитѣ на красотата.

Пиринѣ . . . „планино Пиринѣ“ . . .

Не е ли по-добре да не говоримѣ за дебритѣ

въ които бродятѣ. дебнатѣ и издѣхватѣ и днесѣ забравени. Разкъсвани отѣ хищници зиме. Не е ли по-добре да не пробуждаме неспокойната сѣнка на Гоце Дѣлчевѣ, на Тодорѣ Алевсандровѣ . . .

Да не сквернимѣ Елѣ тепе, да не скубимѣ еделвайситѣ и да се преклонимѣ. Да почегемѣ паметѣта на живитѣ все още тамѣ борци. И да се поклонимѣ на Пиринѣ, както бихме се поклонили на Балкана, или на скжпѣ споменѣ, на тжга, на жива, още не заздравяла рана — такѣвъ е Пирина за нась.

Това е гордостѣта ни, такава е земята ни. Вижте я и ще се почувствувате въ нея, ще станете истински нейни чада.

Зл. Чолакова

ИЗЪ САКАРЪ ПЛАНИНА

Отѣ Свиленградѣ вървимѣ на северѣ по течението на Канаклийската рѣка. Тя е сега съвършено пресъхнала, водитѣ ѝ сж изсмукани отѣ жадната земя и цѣлата долина е приела безутешенѣ видѣ. Жълтеникѣвъ пѣськѣ се растила по нейното корито, градини и посѣви ожидатѣ злиятѣ духѣ, сушата, да отпусне отѣ обятията си извора, веселящѣ цѣлата котловина и пакѣ да се обадытѣ съ веселѣ шумѣ мелници и вади.

Пжтя ни върви по дѣсната страна на котловината, която се възвишава леко къмѣ западната страна и чрезѣ вълнообразни напречни гѣнки се издига до срещния високѣ гребенѣ. Горе на самия върхѣ сж били пограничните турски постове до преди Балканската война, така че ние се движимѣ въ новитѣ земи. Малко по-стрѣмно, въ видѣ на тераса, се подима котловината по лѣвия брѣгѣ на рѣката и гледката на тая страна е по-неспокойна и живописна: далечѣ на североизтокѣ надзѣрта надѣ оголенитѣ пейзажи синкавиятѣ силуетѣ на Сакара въ тържествена самотностъ и замечтаностъ. Тукѣ-тамѣ срѣщаме по пжтя коли натоварени съ снопи, или празнично облечени хора, които бѣрзатѣ къмѣ Свиленградѣ. Почти безучастно се поздравляваме и всѣкой отминава безмълвно по прашния пжтѣ. Видѣтъ на тия хора, загрижени отѣ дългата суша, отнима и нашето весело настроение и ние не се решавахме да ги спремѣ и заговоримѣ.

Наближаваме селото Аладаа. Високитѣ тополи въ градинитѣ около рѣката внасятѣ животѣ и разнообразие въ безконечната монотоностъ. По склоноветѣ въ дѣсно отѣ рѣката е разположено самото село. Низки едноетажни кжщи съ сламени покриви проглеждатѣ между овощни дървета, отрупани въ прахѣ. Двороветѣ сж открити къмѣ изтокѣ и навсѣкжде по тѣхѣ се мѣркатѣ хора, заняти съ вършитбата. Жѣтвата е минала отдавна, но се още се виждатѣ купи снопи, както по двороветѣ така и

по нивитѣ. Почти незабелезано навлизаме въ селото и спираме на почивка подѣ сѣнката на една върба край пжтя. Селото брои не по малко отѣ 150 кжщи, всички български, но по улицитѣ не се мѣрка ни жива душа. Лѣтенѣ денѣ е и крѣчимѣ сж затворени. Отѣ околните дворища ще погледне нѣкой любопитенѣ съ вила въ ржка и пакѣ мълчеливо и сериозно поема работата си. Само купѣ деца отѣ близката циганска колиба сж насѣдали предѣ нась въ прашната улица и търпеливо чакатѣ отпжтуването ни.

Отѣ селото нагоре пжтѣтъ ни е вече по-сгрѣменѣ, често пресичаме седловинитѣ около рѣката и слизаме отѣ колата за да не обременяваме слабитѣ и преминали вече отдавна буйната възраст агове на Славе. Ранна сугринѣ е още — слѣнцето едва що е надзѣрнало надѣ долината — но пѣкѣтъ е голѣмѣ и горещината става непоносима. Ние се намираме все още на височина едва ли надѣ 150 м. надѣ морското равнище и лежимѣ въ зоната на нашата тропическа Тракия. Пжтѣтъ ни се вие между нива, посети съ тютюнѣ и лозя, а не сж рѣкостъ памукѣтъ и сусамѣтъ. Безводните, побѣлѣли отѣ прахѣ околности, хармониратѣ напълно съ жаркия денѣ изпълненѣ съ бѣлата ослепителна слѣнчева свѣтлина и заедно съ низкитѣ храсти и замѣгленитѣ въ бледа синевина гигански очертания рисуватѣ типичния за източна Тракия пейзажѣ.

Бавно излизаме нагоре; междуселския пжтѣ, неравенѣ и прашенѣ, е вече пустѣ, макарѣ че днесѣ е пазаренѣ денѣ въ Свиленградѣ. Ние сме вече въ гѣнкитѣ на Сакарѣ, само два часа пжтѣ ни дѣлятѣ отѣ града, но животѣтъ си тече тукѣ независимѣ, изолиранѣ, далеченѣ. Единѣ завой, ние се отдѣляме отѣ хребета и влизаме въ Ения. Тукѣ искаме да си отпочинемѣ добре, да се освѣжимѣ следѣ усиления пжтѣ и да обѣдваме. Но желанието ни остана напусто. Напусто оставатѣ усиленията ни да повикаме крѣчмара. Той е свѣршилѣ

хармана, върна се от овцетѣ си, мерна се въ кръчмата, предъ която се бѣхме събрали вече значителна група пѣтници и селяни, но пакъ се скри нѣкъде изъ двора безъ да отваря. Нашата достатъчно пѣстра група неподразни любопитството му, нито пѣкъ го съблазни мисълта за нѣкой и другъ левъ. Пѣкъ да си кажа право и азъ бихъ предпочелъ да се скрия нѣкъде на сѣнка, отколкото да се занимавамъ съ гости посрѣдъ лѣто и тѣхнитѣ капризи. Предъ вратата на Ениеската странна странноприемница оставихме да лежи на сѣнка все така несмутимо и безропотно единъ търговецъ на кожи, привързалъ магарето си за стълба и чакащъ благоволенieto на хазаина, а ние следъ „освежителната“ почивка се измѣкнахме изъ тѣсната улица, която минава покрай училището нагоре за Дрипчево. Хора, натоварили магаретата си съ бурета вода, се връщаха отъ извора далече нейде нагоре, изглеждаха ни въпросително и отминаваха.

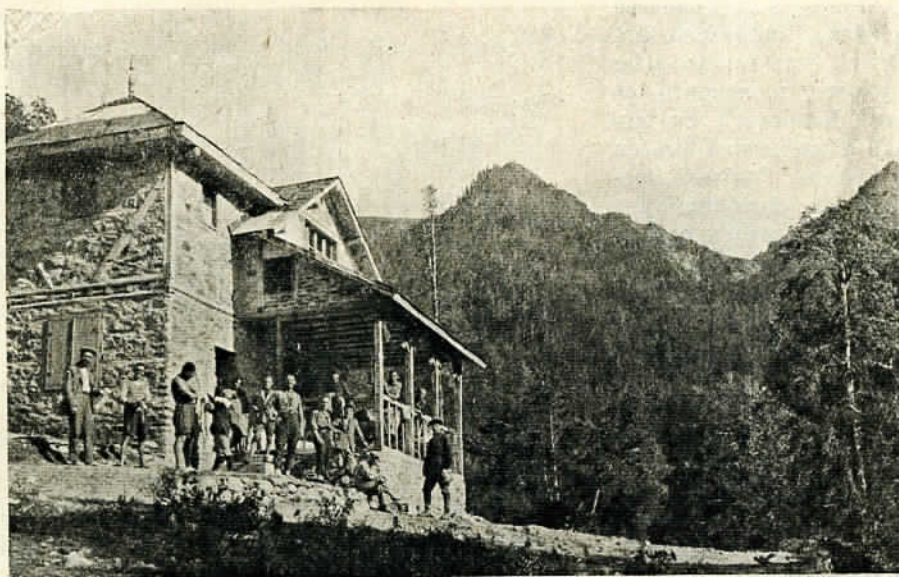
Извиваме въ западна посока за да възкачимъ хълма, който се простира между последното село и Дрипчево — прицѣлната точка на нашия излетъ. Типичната структура на Сакарскитѣ склонове ни се открива навредъ съ леко-закръгленитѣ форми на низъкъ планински масивъ. Отдѣлнитѣ издънки се растилатъ въ страни, а възвишаватъ постепенно въ североизточна посока, кждето лежи гребена на Сакаръ съ най-високия купенъ. Отъ западната му страна се очертаватъ запазени гори и ние като че ли чувствуваме дѣха и прохладата имъ, а сжщо и болезнения зовъ за пощада отъ немилостивата сѣкира. Какво би очаквало населението безъ горитѣ, какво ще остане освенъ суходолия, какво — освенъ тежкия задушенъ въздухъ?

Щадете горитѣ!

Какъ лекомислено отминаваме, окаченитѣ навсѣкжде плакати, като че ли не се отнасятъ за насъ! „Вашитѣ хора, ми каза още въ Родопитѣ моя съпѣтникъ, професоръ по география, не сж съзнали още истинското си отношение къмъ гората въ нейното климатическо-културно значение“. Каквото и да му отговорѣхъ, то щѣше да си остане само отговоръ, а действителността е предъ очитѣ ни.

Низки храсти се растилатъ отъ дветѣ страни на пътя ни, сега излѣзълъ по билото на хребета и устременъ на северъ. Като малки пѣнести възли тукъ-тамъ се бѣлѣятъ кристални скали отъ

розовообагрень кварцъ и придаватъ на цѣлата околностъ новъ и чуждъ за насъ изгледъ. Минаваме покрай низки навеси, построени отъ редица колове, покрити съ слама; тукъ се пладнятъ и ношуватъ стадата. Кучешки лай прогони скуката и еднообразието въ ноевия ковчегъ на Славе и виковетѣ на овчаритѣ нарушиха безмѣлвието на изгорения отъ пѣка день. Обаче скоро пакъ потънахме въ безпредѣлната тегота и само подвикванията на коларя и плющенето на камшика се чуваха като протестенъ съпроводъ. Ние сме вече високо надъ низината, хоризонта се разтваря широко предъ насъ и включва силуета на свилеградскитѣ разклонения на Родопитѣ — петохълмието. Бодро поемаме последната стрѣмнина и селото Дрипчево се открива предъ насъ. Разположено въ югозападната страна на голѣми хълмове, селото, открито въ източната си

Хижа Юмрукъ-чалъ

часть къмъ насъ, съ непривлекателния си видъ, не предсказва особено горещъ приемъ. Презъ безводния долъ пълзимъ по сиви гнайсови скали къмъ селото и само близостта ни съ хора, връща отново предишната ни веселостъ.

Селото е българско, брой надъ 150 кжши; преди освободителната война е било по-голѣмо, но следъ берлинския конгресъ и причисляването на Дрипчево къмъ Турция, мнозина се изселватъ въ старитѣ предѣли на княжеството, главно въ Делиорманъ, Котленско и пр. Главниятъ поминѣкъ е земледѣлието и скотовѣдството. Всѣки работи въ собственото си стопанство, като помощни работни ржце нито биватъ търсени, нито пѣкъ излизатъ отъ селото по околнитѣ близки или далечни краища.

Ние сме въ селото.

Работната земя е достатъчна за отхранване на населението, обаче за износъ никой не мисли. И

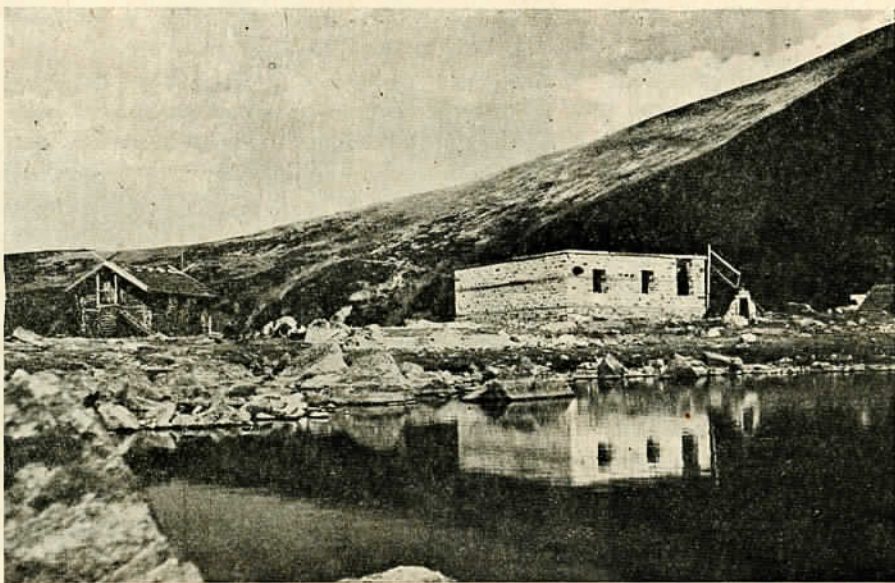
тукъ както и навредъ при по-интензивно и цѣлѣ-сѣобразно използване на земята ще има богатъ по-минтъкъ. Вълна и сирене се изнасятъ за Свилен-градъ. Дрехитѣ имъ, подобни на нашитѣ срѣдно-горци, си приготвятъ сами. Мжжетѣ се препасватъ съ червени пояси, а женитѣ носятъ литаци съ ши-рокъ ширитѣ отдолу, съ червени отвесни шарки. Накитѣ отъ ефтини метални монети и мъниста укра-сяватъ забрадкитѣ. Женското население е напълно отстранено отъ общественния животъ, доколкото може да се говори за такъвъ тукъ. Тѣзи отъ же-нитѣ, които срѣщаме случайно по улицитѣ, дори нашитѣ хазии, снахи и внуци на дѣдо Вълко, не ни приветстватъ нито съ добъръ день, нито съ до-бре дошли. Безмълвно, плахо отминаватъ съ бързи крачки и въ стегнатитѣ имъ и испити отъ трудъ лица, сантименталниятъ поетъ мъчно би открилъ идеала на вѣчното женствено.

Кжшитѣ въ Дрипчево сж низки, съградени отъ камтъкъ, безъ каквато и да е украса, и покрити съ слама. Двороветѣ сж ши-роки и харманитѣ имъ сж въ селото. Голѣми, мно-гочислени семейства тукъ нѣма, тѣй като съ отраст-ването и оженването на синоветѣ, тѣ се раздѣлятъ и всѣки поема своето сто-панство. По-рано е имало семейства съ по 18 члена, но сега деветочленни се-мейства се броятъ на прѣс-ти. Разпредѣлението на сто-панскитѣ сгради не дава особена картина. Непосрѣдствено до жилищната сграда, кжщата, е дама. оборъ за впрегатния и останалъ едъръ добитѣкъ, следва подиръ това засло-на за земледѣлскитѣ орж-дия и лѣтния сайвантъ за добитѣка и храни.

Житнитѣ храни се внасятъ въ хамбаръ или въ кжщи. Овощни дървета садятъ само покрай дворо-ветѣ. Градини съ цвѣта нѣма и тамъ, кждето предъ кжщата е останало мѣсто за тѣхъ, тѣ сж твърде за-немарени и линейтъ оставени на произвола. Особе-ното чувство за този накитъ на природата, цвѣтята, тукъ като че ли е чуждо, та ние и не чухме тукъ пѣсенята на девойче, да поздравлява съ игриви ме-лодии ранното утро или съ нежни тонове да търси съ купнежъ разгядката на сърдечни тайни.

Спираме въ кръчмата на осемдесетгодишенъ старецъ, дѣдо Вълко, единствениятъ свободенъ чо-вѣкъ, едва подтичващъ на старитѣ си нозе, занятъ да ни посрещне. Неговиятъ синъ е изчезналъ без-следно въ войната съ французитѣ, когато бѣхме въ съюзъ, съ тѣзи момчета, сочи той на моитѣ сплътници

професоръ Бурхардъ и неговитѣ студенти. Бързо накладе старецътъ огъня въ камината и тури вода за чай. Внуцитѣ му, отраснали вече, сж сега на мел-ница, въ града не сж отивали отдавна и затова и чай и захаръ сж на привършване и трѣбва да си потърсимъ сами. Разбира се, ние се погрижваме за всичко; кметътъ остави на наше разположение сел-скиятъ кехая и скоро листата за обѣда, колкото и скромнѣ, бѣ приготвена. Разкошъ и най-малѣкъ дори, не можехме да си позволимъ — виано липсваше въ единствената кръчма, последнитѣ три-четири ли-монади консумирахме още съ идването си и затова обърнахме погледъ къмъ чисто мѣстното производ-ство. Уви! усилията на кехаята, дребнично човѣче, безъ следа отъ енергия, оставаха безплодни. Млѣко нѣмаше въ цѣлото село, яйцата се свършиха. Без-помощно се връщаше кметскиятъ пратеникъ и следъ двучасово отсъствие трѣбваше да го посрещнемъ

Новата хижа Мусала

като спасителъ заради една паничка ахчакъ. Нѣм-цитѣ го ядоха, азъ неможахъ. Прочее, както самитѣ селяни, така и кметътъ, недовѣрчиви отначало, като узнаха, че сме обикновени туристи и нѣмаме нишо общо съ властъ и властници, направиха кой каквото можа да се отдалечи и ни оставиха на произвола и грижитѣ на дѣдо Вълко. Обаче скоро и гостоприем-ниятъ старецъ се измори, заяви че нѣма дърва за огънь, нѣма вода, — пѣкъ и цѣлъ день е на крака, действително изморенъ, трѣбваше да си почине. Мъчно бихме придумали и приклонили стареца, достатъчно упоритъ, да ни лиши по-нататѣкъ отъ приюта си, ако не бѣше дошелъ Чолакътъ, човѣкъ търговецъ, съ свѣтска опитностъ и маниеръ, едва преди нѣколко дена се върналъ отъ Гърция. Него-вата дума помогна и ние доволни се оттеглихме на следобѣдна почивка. Но най-доволенъ бѣше кехаята,

и монголското му лице, радостно сияше, се сви въ блажена усмивка, когато получи от менъ петъ лева награда за положенія трудъ.

Дрипчево стана за насъ синонимъ на затънено българско покрайно село, затворено и изолирано отъ външния свѣтъ и история. До Свиленградъ сж едва 24 километра, но движението е слабо, и само най-необходимото се купува отъ тамъ. Удобенъ пжтъ ще се работи тепърва съ пжтната повинностъ. Селото е било нѣкога богато съ гори, отъ които сж останали само тукъ-тамъ едри джбове, служачи за сѣнка и подслонъ на добитъка. Насрещната могила се нарича и сега „Гола“, което показва, че тя е била нѣкога единствената лишена отъ гори, за да носи това име. Сега обаче тамъ всичко е гола поляна. По-рано селото е лежало половинъ часъ надолу къмъ долината и впоследствие се е премѣстило на сегашното мѣсто. Като причина и тукъ се сочатъ несигурнитѣ времена и домогвания на околнитѣ

турски чифлици; съ това, разбира се, сж освободени отъ земледѣлното по-богатитѣ и обилни съ вода низки земи.

Прощаваме се на сутринта съ самотното село и продължаваме къмъ сжщинската сахарска верига, по пжтя за Кавакли. Предъ насъ е пакъ свободния просторъ, небето се отваря широко, утрото вѣе прохлада и свежестъ. А тамъ долу, сгушено, остава сѣ по-далечъ и по-далечъ Дрипчево, въ своя спокоенъ и неизмененъ видъ. Доволни ли сж тия хора долу отъ сждбата си, какви вѣжделения и страсти ги вълнуватъ, какъвъ е тѣхния миръ, това за насъ си остана загадка. Азъ си спомнихъ днитѣ пълни съ бѣди и разочарования, блѣсканъ отъ немилостивата сжда, останалъ чуждъ и на свои, азъ чувствахъ, какъ вѣтъра гали прошаренитѣ ми коси, на моитѣ двадесетъ и седемъ години, но да ми простятъ дрипчени, отъ тѣхното доволство се отказвамъ.

Стоянъ Велковъ

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Албрехтъ Пенкъ, изследвачтъ на ледения периодъ, седемдесетъ годишенъ. — Все още въ пълна творческа сила, далечъ отъ родината си, навършва проф. Албрехтъ Пенкъ, ординаторъ по география въ Берлинския университетъ, седемдесетъ годишната си възрастъ. Научни задачи сж отвѣли неуморимия пжтешественикъ въ Америка и почеститѣ, които му готви Берлинъ, ще му бждатъ отдадени, когато той се завърне следъ нѣколко седмици отново въ отечеството си. Не само научнитѣ институти ще почетатъ отличния ратникъ: проф. Пенкъ не е отъ онѣзи едностранчиви учени, които затварятъ въ тѣснитѣ рамки на строга научностъ постиженията си. Той съумѣва винаги да интересува съ изследванията си по-широки кръгове и така неговитѣ трудове, благодарение на демократичния тонъ, съ който сж проникнати, представляватъ школа за народно образование, безъ да губятъ при това научната си стойностъ.

Строго взето географията не е била въ началото на неговата дейностъ прицелната му точка. Двадесетъ годишенъ той получава докторска титла въ родния си градъ Лайпцигъ съ едно изследване върху вулканичнитѣ изригвания и материялитѣ отъ тѣхъ; като асистентъ по геология той работи въ своята родина, Саксония, натоваренъ да прави снимки, при което научниятъ интересъ е отстъпвалъ предъ практическия. Едва по-късно той се отдава всецѣло на строгата наука и въ 1883 год. се хабилитира въ Мюнхенъ. Тукъ съседството му съ Алпитъ го превръща въ географъ и трудътъ на 24-годишниятъ доцентъ върху Алпийскитѣ глетчери и тѣхното образувание прави сензация въ научния свѣтъ. Първъ той указва на едно периодическо повторение въ залеждането на Алпийския масивъ.

Не се забавя следъ това вече поканата на Виенския университетъ, където му се предлага катедрата по физикална география и скоро следъ това той е членъ на Виенската академия на наукитѣ. Въ задружна работа, заедно съ своя приятель проф. Е. Брюкнеръ той написва: Алпитъ въ ледниковия периодъ; а сжщевременно съ това той издава: Германската империя, географическа монография; не по-късно излизатъ и двата тома на капиталното му изследване върху морфологията на земната повърхнина.

Съ горнитѣ трудове Пенкъ постави географията на съвършено нови начала. Като ученъ отъ първа величина,

оригиналенъ и общедостъпенъ, и благодарение на отличнитѣ си педагогични прийоми и привлекателна сила, той създаде въ Виена своя школа, и редица имена съ известностъ станаха негови привърженици и последователи. Така напр. Е. Брюкнеръ, Грундъ, Хасингеръ, Хайдеришъ, Кребсъ, Зигеръ; и когато Рихтхофенъ склопи очи и катедрата въ Берлинъ остана вакантна, никой не се двоумеше за неговия наследникъ. Албрехтъ Пенкъ последва поканата и остана въ Берлинъ. Тукъ неговата дейностъ не се ограничи само като изследвачъ и учителъ, но сжщевременно той прояви и своя въ виша степенъ развитъ организаторски талантъ. Къмъ географския институтъ той образува колонияленъ отдѣлъ. Той превърна морския музей въ наученъ институтъ, като го снабди съ наученъ персоналъ и чрезъ популярнитѣ сказки можа да заинтересува по-широки срѣди съ това културно учреждение.

Албрахтъ Пенкъ не остана само кабинетенъ ученъ; и на своитѣ ученици той внушаваше, че географията въ основата си е наука, която не може да се създава на работната маса, а трѣбва да стои винаги въ тѣсна връзка съ действителния животъ и неговитѣ изисквания. Така, съ научна последователностъ, планомѣрно, той преминава на изследванията си върху живота и неговитѣ граници на земното кълбо, като се спира на въпроса за свѣтовното изхранване. Като географъ той можа да ни потвърди по най-блестящъ начинъ това, което вдъхновението на поета ни бѣше открило: думитѣ на Шилера „просторъ за всички има на земята“ обоснова Пенкъ чрезъ научна аргументация. „Осемъ билиона хора може да храни земята“, твърди Пенкъ. т. е. четири или петъ пжти повече отколкото ти храни днесъ. Известни страни отъ Европа като Германия, Белгия и Великобритания наистина едва ли могатъ да съхранятъ население по-голѣмо отъ днешното си съ своето собствено земледѣлско производство. Но въ други страни на умѣрения поясъ нарастването на населението е все още възможно. Най-голѣмъ приръстъ на населението очаква Пенкъ въ тропическитѣ страни. Така той посочва какъ бѣлитѣ постепенно преминаватъ въ тропитѣ и многобройнитѣ имъ поселения въ Бразилия свѣдѣтелствуватъ действително за възможенъ животъ. Изучванията на Пенкъ въ Южна Америка преследватъ именно тази цель, да внесатъ по-голѣма яснота по въпроса за тази най-нова колонизация.

Вѣренъ на своя принципъ да бжде винаги въ не-

посредствена връзка с действителността проф. Пенкь е взимал често пжти становище и по актуелни политически въпроси, които той разглежда със вещината на капациетът и авторитета на безпристрастенъ ученъ. Въ свѣтовната война той е билъ задържанъ на връщане отъ Австралия известно време като пленникъ и следъ освобождението му той написва единъ наученъ трудъ върху „нѣмцитѣ, поляцитѣ и касубитѣ въ западна Прусия“. Като истински германецъ той сочи на нѣмския народъ несправдитѣ, които му сж нанесени чрезъ създаването на полския коридоръ.

Съ пълното убеждение за добъръ успѣхъ той призова следъ войната ученитѣ отъ цѣлия свѣтъ да заработятъ първи за възстановяването връзкатѣ между отдѣлнитѣ народи, разжсани отъ дългата война. Човѣчеството трѣгна действително пакъ въ пжтя на мирна, задружна работа. И стогодишниятъ юбилей на дружеството за гео-

графско изучаване ще бжде отпразднуванъ подъ предсѣдателството на проф. Пенкь: неговиятъ апелъ за разбирателство се увѣнчава съ успѣхъ, тъй като празненството ще бжде и истинско събрание на географитѣ отъ цѣлъ свѣтъ.

Макаръ и на преклонна възраст проф. Пенкь работи все още съ ненамалена енергия и бодростъ. Въ труда той намира сега единствената утѣха за едно нещастие, сполетѣло го презъ това лѣто: смъртъта отне единствения му синъ, високо даровитъ ученъ, тоже географъ, който бѣше му станалъ и цененъ сътрудникъ.

Проф. Пенкь е известенъ и въ България, кждето е билъ драгъ гостъ неведнѣжъ. Неговъ ученикъ бѣше и покойниятъ проф. Дрончиловъ, тежка загуба за българската наука.

Съобщава: С. В.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

По случай десетгодишното царуване на Н. В. Царя, Централното Настоятелство е изпратило следното поздравление:

„Отъ върховетѣ на роднитѣ балкани съ чувства, пропити отъ искреностъ и простота, туриститѣ отъ Българското Туристическо Дружество Ви приветствуватъ по случай десетгодишнината отъ възшедствието Ви на престола на българскитѣ царе и Ви пожелаватъ дълголѣтне и спокойно царуване за преуспѣване на България и културния възходъ на народа. Здравейте!

Председатель: арх. Козаровъ.

На отправенитѣ поздрави Н. Величество е отговорилъ: „Отъ сърдце благодаря Вамъ и на туриститѣ отъ Дружеството за любезнитѣ приветствия и хубави пожелания Здравейте!

Царьтъ“.

За дейността на туристическитѣ дружества. — Времето носи нови съотношения на производството, а това дава нови материални и културни придобивки, които се отразяватъ върху живота на отдѣлния човѣкъ. Схващанията и разбиранията до преди нѣколко години — днесъ се различаватъ, а утре ще бждатъ съвсемъ други. И така всѣко разбиране, всѣко действие е подложено на вѣчно измѣнение. Така е и въ туристската организация. Б. Т. Д скоро ще празнува своята тридесетгодишнина и ако живитѣ членове отъ нейното основаване си припомнятъ тогавашнитѣ нейни цели и задачи. какъ сж се схващали и какъ сж се разбирали, както и мжчнотията, която тѣ сж имали при пропагандата имъ и ги сравнятъ съ днешното разбиране на туризма и сравнително по добритѣ условия за работа, ще видимъ голѣмия пжтъ, който е изминалъ българскиятъ туризмъ, за да извоюва гражданственостъ и право на сжществуване. Днесъ туристското дружество е малкъ университетъ въ който човѣкъ направо отъ природата учи нейнитѣ виши закони, долавя свършената хармония и чуднитѣ нейни мелодии. И действително, не е ли природата източникъ на всѣко изкуство? Не ни ли дава тя сила и здраве? Не ни ли учи тя да бждемъ пѣргави и смели, като развива най-вишитѣ наши чувства? Ето защо и туриста трѣбва да бжде образецъ на културенъ и издигнатъ човѣкъ, това пжкъ отъ своя страна разширява целитѣ и задачитѣ на едно туристско дружество. Днесъ туризма се схваща не като една сантиментална разходка въ природата, не като пжтуване за удоволствие, а като една необходимостъ за опрѣняване на човѣшкия организъмъ, като една отмора: придобиване на нови впечатления, нови сили и обогатяване на нашия умъ. Ето защо първа задача на едно туристско дружество се явява редовната, целесобразната и смислената излетна дейность. Програмата за това трѣбва

да се направи още отъ самото начало на туристск та година по предложение на настоятелствата одобрено отъ общото събрание. Тази излетна дейность да се разпрати на всички членове, за да знаятъ кжде ще се прояви излетната дейность за да може всѣки членъ отъ рано да се приготви за този или онзи излетъ. Излетника още на втория излетъ ще зѣхвърли скѣсанитѣ обуца и скѣсанитѣ дрехи и ще потърси туристкитѣ обуца и удобни дрехи. За екипирване на туристкитѣ групи задача и грижи има туристката кооперация, която редомъ съ туристкото дружество се развива и крепне. Когато вече човѣкъ има удобството на пжтуване, той ще си позволи удоволствие въ пѣсни и свирене. Вѣрвамъ, много излетници си припомватъ съ удоволствие нѣкой излетъ придруженъ съ веселящи хора, носещи музикални инструменти и тамъ отъ върха при изгрѣвъ слънце или при залѣзъ заедно съ великото богослужение въ природата чуватъ да се разнася тихия гласъ на инструмента и пѣсень на пѣвеца — туристъ. Тукъ концертната зала е голѣма и върху китарата или мандолината, па даже и флейтата играе другъ музикантъ — вѣтъра. Пѣсеньта облагородява душата: народа право казва „който пѣе зло не мисли“, ето защо друга задача на туристкитѣ дружества се явява събиране на туристски пѣсни, съставяне на нови такива и пропагандирането имъ между чаеноветѣ. При пѣнето бѣга умората, човѣкъ върви въ тактъ и си доставя приятность.

Но за де имаме хубавъ излетъ, трѣбва пжтя да бжде добре проученъ. Маркировката тукъ се явява друга една задача. Всѣко дружество въ своя районъ трѣбва добре да изучи пжтищата на най много посещаванитѣ мѣста и съ здрава и точна маркировка да означи пжтя.

Далечнитѣ обекти налагатъ пренощуването въ планината. Това пренощуване трѣбва да се направи удобно съ постройката на хижа. Хижата прави върха достѣпенъ презъ всѣко време и отъ всѣкого. Това е една отъ важнитѣ туристски задачи въ стопанско отношение, къмъ която трѣбва да се дохожда съ дълги изучавания и съ отдалечъ събиране на срѣдства. Необходимо е всѣко дружество да основе фондъ „Хижа“, въ който фондъ всѣка година да внася по нѣкоя хиляда, за да може да улесни постройката на нашия „Приказенъ дворецъ“ — горе въ планината. Грижата въ планината не изпуска изъ предвидъ обзавеждането на спални въ голѣмитѣ градове и излетни пунктове. Това се особено подчерта на ХХІ съборъ въ Кюстендилъ.

Отъ тукъ вече започва втория етапъ на нашата туристска дейность, именно стопанството. Тя ще се изрази още въ залесяването, разхубавяване на мѣста, въ запазване на природнитѣ красоти и пещери, въ каптирване на води и пр. Развили хармонично тази дейность на дружеството намъ се налага изпълнението на трета една за-

дача, именно културната и пропагандаторската. При излетите винаги групата трябва да бъде снабдена с фотографически апарат. Този апарат се налага да бъде дружествен, добре изпитан и да дава хубави фотографически снимки. Снимките които се правят ще служат за излагане в витрината за пропаганда, за увеличаване и правене на диапозитиви, които ще послужат за подготвяне на туристска изложба, на туристски кино вечери и подвижни албуми, които да пропагандират както нашите природни красоти, така и туристската идея. При посещенията на природата излетника ще трябва да събира в туристската си торба екземпляри от петрография, флора и фауна с което ще се обогати дружествената минерална и растителна сбирка и ще се характеризира дадена местност. Събрания материал ще трябва да се обработи в издаване на отделни книжки за пропаганда на туризъма. Трябва всяко дружество да се обърне като бюро за разпродажба на туристска литература и нашето списание „Български турист“ и с това широко да агитира целият и задачите на туризъма. Всички туристски книги ще трябва да бъдат закупени в дружествената библиотека от гдето всеки член да може да ги чете и има при справка.

За създаване на другарски връзки и опознаване на членовете налага се често срещи, вечеринки, кино вечери, реферати и пр. които дружеството трябва да има предвид при нареждане на своята годишна програма.

За правилното развитие на туризъма трябва да се обърне внимание за обща дейност с младите туристи, организирани в Ю. Т. С. Общата излетна, трудова и културна дейност ще опознават членовете на двесте дружества и ще стане онова правилно и естествено преливане от Ю. Т. С. в Б. Т. Д. Само едно ясно схващане на въпроса ще доведе и двесте дружества в най-другарски отношения за сътрудничене заедна и съща цел. Също така туристското дружество трябва да бъде в добри отношения и с другите културни и спортни организации.

Така разбирана туристската дейност на дружествата се открива широка и многостранна работа. Необходимо е всеки негов член да намери най-любимото си място за работа и с общи усилия на края на годината да може всяко дружество на събора да яви пред другите своите завоевания и придобивки на туризъма от културната, стопанска и научна области.

Д-ръ Гюлеметов

Самоковъ. — На 5 октомври се положи основния камък на бъдещата солидна хижа под Мусала. Церемонията се извърши от свещеника Димитър Спасов и гражданския хор от туристи, дирижиран от поручик Марков. Туриста Д-ръ Ив. Панайотов каза много хубави думи за значението на хижата.

Туристи и гости на освещението сж присъствуваха повече от 500 души. Плана на хижата е изработен от архитект Г. Папазов. Майстор-предприемач Стоян Цветков от Самоков.

Постройката е на 140 кв. м., зидана от бетон, камък и вар. За сега е изидан само партера, като е покрит с армирана бетонна плоча.

Съ радост и благодарност да отбележим големото дарение от 100 торби цимент, направено от дружеството *Гранитоид*, чрез директора си инженер Г. Атанасов и 50 торби частно от г. Атанасов. Хвала му!

За довършване на хижата сж нужни още около 200 хиляди лева, които клонът се надява да събере с помощта и съдействието на всички дружествени членове.

Перникъ. — Клонът ни ободрен и поощрен от честта, която му се направи от ХХI редовен събор в Кюстендил, продължава да развива дейността си.

През ваканцията няколко групи членове устрояха излети из северо западна Стара-планина, централните Родопи, Рила и Пирин.

Поради големата суша 50% от посаденият през пролетта в местността „Кракра“ борчета и други раз-

сади сж изсъхнали въпреки труда, който се положи за спасяването им, като плевене, прекопаване и пр., за които клонът похарчи около 5 000. лв.

Клонът приготвяла една образцова маркировка по южните склонове и подстъпи на Витоша, която ще бъде извършена още тая есен.

Хижата на „Голо Бърдо“ се ремонтира; каптирват се още два извора в планината в чешми.

Входа за сталактитната пещера при с. Боснекъ (в южните склонове на Витоша) ще бъде зазидан и поставена врата, ключа на която ще се пази в къщата на кметския намѣстник в селото. Съ това се цели да се опази пещерата от по-нататъшни разрушения на овчарчетата, случайни минувачи и други.

На тазгодишния традиционен излет до Черни връх клонът ни участва с около 100 души излетници, разпредѣлени в 4 групи от три изходни пункта: Владая, Кладница и Попово.

Секцията „Китка“ на клонът ни в с. Батановци развива оживена дейност. Тя брои вече 20 члена, които устройват почти всяка Недѣля излети в околността. Участвували сж и в традиционния излет до Черни връх.

Граовския събор, който, по общо желание се втори на открито на 23 септември, излѣзе пак много сполучлив. Посетен бѣ отлично и всички останали много доволни. Моралният успѣх е много голям.

Сопотъ. — Сопотското Турист. Д-во „Ив. Вазовъ“ по стопански начин на най-живописното място в Балкана построи гиздава хижа под име „Амбарица“, струваща около 70—80 х. лв. Върхът борове и други широколистни дървета всек га българския турист и любител на природата може да прекара няколко приятни минути и подиша свеж и здраз балкански въздух. Само в природата човек чувствава че живѣе, само там може да получи висши емоции и съзерцава Бога.

Дописникъ: *Свещ. Паисий Каравеловъ.*

Видинъ. — На 20 октомври т. г. клонът ни устрои една интимна туристическа срѣща, за членове и тяхните гости, в салона на подофицерския клуб.

Посещението бѣ повече от отлично. Общо веселие бѣ завладало всички присѣстващи — членове и гости. През цялото време владѣеше атмосфера на интимност, задухшеност и непринуденост. Гостите отнесоха приятни впечатления за волния туристически живот и обещаваха подкрепата си за бъдещи наши начинания.

През време на почивките имаше и кино, прожектирано от нашия добър и винаги отзивчив другар Оникъ Торосиянъ. Сжиятъ е филмирал следконгресния излет на видинската група из Рила и Пирин.

Впрочем, от успѣха на тази наша срѣща, ний туристите можем само да се поздравим, да се обнадеем и заработим още по-усърдно за преуспѣване на родния туризъм, да благодарим на гражданството за тяхната отзивчивост и смѣло да му заявим, че ако то продължава винаги така щедро да ни подкрепя, в скоро време ний ще го поздравим с величествен туристически дом, гордо кацнал на старинната *„Телеграфъ капия“*, от където ще се развѣват красивото съюзно знаме с могущия народен триколюр. Тѣ ще напомнят на поколенията за единодушие, щедрост, благодетелност, силна воля, в дни на общо народно унение. за България и всичко българско.

Пловдивъ. — Общото клоново събрание, свикано на 23 т. м. изказва своята голѣма признателност на Ц. Н-ство и на всички дружествени клонове, които се отзоваха на нещасието, постигнало нашия роден град, като изпратиха лептата си за подпомагане пострадалите от земетръса клонови членове.

Изпратената ни помощ говори за топлото другарско чувство, което е вълнувало дарителите.

Дълбоко трогнати от тѣзи другарски чувства, мо-

лимъ дайте изразъ на нашата благодарностъ чрезъ дружественото списание.

Нови клонове. Въ *Сопотъ* и *Костенецъ Бана* сж основани нови клонове отъ Б. Т. Д. Ето две населени мѣста, които трѣбва да станатъ голѣми туристически центрове и излетни пунктове. Пожелаваме ползотворна дейностъ въ полето на родния туризъмъ.

Скрѣбни. *Казанлъшкия* клонъ Орлово гнѣздо съ тѣга известява на членоветъ за загубата на дружествения членъ *Костадинъ П. Коевъ*, 58 годишенъ, търговецъ въ Казанлъкъ, починалъ на 10 X т. г.

— **Новозагорския** клонъ *Сръдногорецъ* е загубилъ на 4 ноемврий своя членъ *Петъо Славъ Господиновъ*, 25 годишенъ.

Миръ на праха имъ!

СЪДЪРЖАНИЕ НА ГОД. XX

СТАТИИ

Двадесетъ години Български Туристъ	2
Великата Рилска пустиня, П. Делирадевъ	4
Като нѣмски географъ въ Родопитѣ, проф. Д-ръ Албрехтъ Бурхардъ	6
Бѣлата симфония, Ил. Столѣтовъ	8
Пещерата Магура, В. Миковъ	9
Задъ Хималаитѣ, Ф. Кингдонъ Уардъ	13
Въ Пиринъ, П. Росенъ	18, 34
Лавини и снѣжни бури, Ил. Столѣтовъ	20
Между старинитѣ, Л. Н. Вълчановъ	22
До върха на Еверестъ, Н. Е. Оделъ	23
Влиянието на планин. климатъ върху организма	28
Планинитѣ, вѣтрѣтъ и облацитѣ, П. Пауновъ	36
Изследвачитѣ на България, П. Делирадевъ, 38, 57, 73, 91, 107, 142	
Зиме изъ Пиринъ, Хр. В-овъ	41
Пещери въ Бѣлоградчишко, В. Миковъ	43
Змееви дупки, Г. Гюлмязовъ	44
Изъ излетнитѣ книги на клоноветѣ	46, 61
Туристътъ като общественикъ, И. Раевъ	50
Изъ снѣговетѣ на Витоша, П. Делирадевъ	52
Фенерътъ, Егмонъ д'Арси	55
По брѣговетѣ на Черно море, В. Г. Арнаудовъ	58
Земетърси, суевѣрия и наука, П. Делирадевъ	66
Научни експедиции презъ 1928 г., В. Шмидкунцъ	69
Кога се създаде първото Българско Туристическо дружество, Г. Козаровъ	74
Маркировка, Б. Кертевъ	76
Последнитѣ южнобългарски земетресения, К. Кировъ	82
Изъ източна Рила, П. Делирадевъ	84
Въ развалинитѣ на Преславъ, Ив. Велковъ	88
Природата, Гюте	93
Пиринъ-Банско	94
Къмъ Дунава, П. Росенъ	98
Заледена ли е била Витоша презъ миналото, Д-ръ В. Г. Радевъ	103
Свищовъ, П. Делирадевъ	105
Берковица, В. Ив. К.	109
Изъ източна Стара планина, Wott	114
Търново, П. Делирадевъ	118
Прочуто — непознато, А. Страшимировъ	120
Великденъ на Попова шапка, Пѣйо	123
Туризъмъ, гори и водоснабдяване, П. Делирадевъ	130
Бадемова пжтека, А. Пчелинъ	136
Къмъ изворитѣ на р. Стрѣма, Н. Петковъ	137
Петропавловскиятъ манастиръ	141
Крепостъта на Мадара, Ив. Велковъ	146
Изъ скалитѣ при Мадара, В. Миковъ	147
Гимнастика и туризъмъ, А. Рьоселъ	148
Нашата гордостъ, Зл. Чолакова	152
Изъ Сакаръ Планина, С. Велковъ	154
Вести и бележки — Експедицията на Андитѣ 30; Експедицията на Д и О. А. В. презъ 1928 год. 31; Най-голѣма височина 62; Какъ пазятъ горитѣ си 62; Циклонътъ въ Стара Загора 95; Търновскиятъ клонъ 110; Систематическото унищожаване на здравеца въ Централна Стара планина 127; Швейцарскиятъ Алпийски клубъ 127.	
Книжнина — Рила отъ П. Делирадевъ 14, 32, 94; Пжтеводителъ за Пиринъ 15; Български манастири отъ М.	

Поповъ 32; Рила (албумъ) 32; До върха на Еверестъ отъ Е. F. Norton 32; Защита на природата отъ проф. Шлезингеръ 32; Върхове 63; Соленици 110; Бана Вършецъ отъ Д-ръ Д. Ивановъ 111; Детски лѣтковища отъ Д-ръ В. Шумановъ 111;

Картини. — Подъ Мусала (начална 1; Въ висинитѣ 2; Къмъ Алеко 5; Хижа подъ Мусала 6, 156; Пещерни рисунки отъ Магура 9; На ски изъ Рила 11; Зиме въ Рила 13; Зиме въ Пиринъ (начална) 17; Банско (рисунка) 18; Хижа Бъндерица 19; Дончови караули 21; Погледъ къмъ Еверестъ 25; Шейтанъ кюпри на Арда 29; Надъ мъглитѣ (начална) 33; Изъ Рила (рисунка) 34; Тодоринъ връхъ 35; Изъ Витоша 39, 40, Подъ Резньоветѣ 42, 43; Йозола (начална) 49; Изъ Рила 50; Скакавцитѣ 51, 53 56; Мусала 57; Въ пристанището 59; Амбарица 61; Пловдивъ (начална) 65; При Турски Търстеникъ 66; Хисаръ капия 67; Джумаята 70; Кжтъ отъ Пловдивъ 71; Прѣскалото 73; Караманица 75; Потъналото село Дуванджа (начална) 81; Между Царско село и Борисовградъ 82, 85; Папазли 83; Дуванджа 87, 89, 91; Нашиятъ Черноморски брѣгъ (начална) 97; Бѣлоградчишки скали 98, 99, 101, 104, 105, 109, 121; Водопадъ въ Пашмакли 107; Търново (начална) 113; Каябашкото блато 114; Лула Камчия 115; Хата курия 117; Янтра при Търново 119; Рила 125; Габрово (начална) 129; Езерото надъ Пашмакли 130; Амбарица и Купенитѣ 132; Клисура 137; Каменидица 139; Петропавловския м-ръ 141; Крепостъта на Мадара 145, 146, 149, 151, 153; Хижа Юмрукъ чалъ 155;

Дружественъ животъ — Централно настоятелство 15, 78; Трѣвна 15; Русе 15, 47; Стара Загора 15, 47, 64, 80, 143; Севлиево 15; Пещера 15, София 16, 47; Враца 16; Варна 16, 111; Нова Загора 16; Дол. Орѣховица 16, 79; Перникъ 16, 47, 79, 118; Разлогъ 16; Шуменъ 31; Банско 31; Карлово 47, 78; Търново 48, 63, 79, 111; Ямболъ 48; Самоковъ 48; Дол. Бана 63, 79; Карнобатъ 64; Пловдивъ 78, Видинъ 111; Дуциница 112; Хасково 112; Кооперация и туриститѣ 96; Среци 16; Пжтуване 31; Редакционни 63, За хижитѣ 63; Табла 63; Защита на природата 79; Помощи 80, 111; Дружественъ съборъ 80, 95, 128; Клонови настоятелства 95, 127.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ. Месечно илюстрирано списание за туризъмъ и родинознание — Органъ на Българското Туристическо Дружество. Препоръчано отъ Министерството на Народното Просвѣщение съ окржжно № 1793 отъ 27 януарий 1922 г. Година XXI—1929 (януарий—декемврий) 10 книжки. Абонаментъ за година 60 лв. за чужбина — 100 лв. Всичко за списанието се изпраща до Редакцията на Български Туристъ, София, ул. Солунъ 25.

СЪДЪРЖАНИЕ. — Ив. Велковъ, Крепостъта на Мадара; В. Миковъ, Изъ скалитѣ при Мадара; Албинъ Рьоселъ, Гимнастика и туризъмъ; Зл. Чолакова, Нашата гордостъ; Стоянъ Велковъ, Изъ Сакаръ планина; Вести и бележки; Дружественъ животъ.